

Mezinárodní den památek sobota 13. 4. 2019

České Budějovice na prahu třicetileté války aneb co tu zanechala renesance

Státní okresní archiv České Budějovice

Veduta Českých Budějovic od Daniela Wussina z roku 1665 zachycuje město, jak vypadalo v době třicetileté války.

Aktuální informace o programu Mezinárodního dne památek najdete na adrese www.kultur-kontakt.cz, www.inbudejovice.cz nebo v Turistickém informačním centru na náměstí Přemysla Otakara II., Tel. 386 801 413

Zdroj fotografií není-li uvedeno jinak: archivy Agentury Kultur-Kontakt, společnosti ČEVAK, Státní okresní archiv České Budějovice, Milan Binder, Jarmila Sajtlová, Jan Schinko.

- . Loga - Pořadatel: Město ČB, CB systém, In. Budějovice,
- Produkce: Agentura Kultur-Kontakt
- Partner: NPU, Archiv, Muzeum, Čevak, Žestě 200, Marediv, Milan Binder, Solnice, Nakladatelství Veduta, Hotel Zátkův Dům, Ateliér Tvor
- Mediální partner: ČRCB

Změna programu vyhrazena!

Renesance v Českých Budějovicích

Nový výtvarný projev – renesance – byl těsně spjat s novým názorem na život a svět. Humanismus (humanus – lidský) v protikladu k názoru církevnímu zdůrazňoval význam pozemského, nikoli posmrtného života. Proti středověkému umrtvování hříšného těla vyzvedával krásu a bohatství života. Vzory k tomu nalézal v antice. Je to doba ohromného uvolnění lidských tvůrčích sil i doba objevů, které stavěly na hlavu dosavadní téměř posvátné pravdy.

Pokud se týká výtvarného umění, přicházeli v této době spíše cizí umělci sem. To platí o Vincenci Vogarelovi, který stavěl mimo jiné i v Českých Budějovicích. Geniem nebyl, ale Černou věží si v našem městě postavil nehynoucí pomník. Z malířů nad průměr vynikl Bartoloměj Jelínek, zakladatel rožmberské malířské školy. V roce 1585 o něm Václav Březan psal jako o „...malířovi obytném v Budějovicích“. Rytec a kreslíř Jan Willenberger zahrnul do své řady pohledů měst a hradů kresbu z roku 1602 zachycující pohled na naše město. Díky jemu známe podobu města před požárem, který jej postihl o necelých 40 let později.

Kromě svých drobných radostí a starostí prožívaly Budějovice i události celostátního významu. Velkou událostí pro naše město byla vždy návštěva panovníka. Ferdinand I. ve městě pobýval několikrát. Přímo monumentální uvítání očekávalo 1. září 1562 Ferdinandova syna Maxmiliána II., když se tehdy ubíral s manželkou a doprovodem z Lince ke korunovaci do Prahy. České Budějovice také uvítaly i Maxmiliánova syna a nástupce Rudolfa II. V roce 1576 si prohlédl téměř dostavěnou Černou věž. Při své druhé návštěvě udělil privilegia zdejším střelcům (1578).

České Budějovice na počátku 17. století představovaly velké a zámožné město. Sláva stříbrných dolů už sice téměř pohasla, město však mělo dostatek jiných příjmů. Patřilo mezi ně rybníční hospodaření, které se úspěšně rozšiřovalo. V letech 1548–1552 byl vybudován rybník u Českého Vrbného, další přibyl v letech 1579–1580 u Haklových Dvorů.

Převzato z knihy Město pod Černou věží s laskavým svolením autora PhDr. Jiřího Chvojky.

I. Komentované prohlídky

Vstup pouze s platnou vstupenkou!

Bezplatné vstupenky lze rezervovat na www.cbsystem.cz Vyzvednout je lze pouze v Turistickém informačním centru na nám. Přemysla Otakara II. č. 2, České Budějovice.

1. Prohlídka českobudějovické radnice s kostýmovaným průvodcem.

Prohlídky v 9:30 / 10:30 / 11:30 / 13:30 / 14:30 / 15:30 hod. Délka 55 minut, kapacita 25 osob. Sraz na radničním nádvoří

Návštěvníci prohlídky se seznámí se stavebním vývojem této dominanty Budějovic se zaměřením na renesanční přestavbu, kterou v letech 1555–1558 prováděl italský stavitel Hans Spatz. Velkolepá přestavba středověkého objektu stála městkou radu 2 353 kop grošů a stavitel Hans Spatz za ni obdržel 850 kop grošů a bílého koně. Návštěvníci uvidí jak obřadní síň s freskou Šalamounova soudu, tak originály soch kardinálních cností. V závěru prohlídky se pak budou moci pokochat pohledem na náměstí Přemysla Otakara II. přímo ze střechy radnice.

2. Prohlídka vodárenské věže

Prohlídky v 9:00 / 10:00 / 11:00 / 13:00 / 14:00 / 15:00 / 16:00 hod. Délka 50 minut, kapacita 25 osob. Sraz před vstupem do věže, Mánesova 41/6.

Vodárenská věž sice období renesance nepamatuje, ale to neznamená, že se v jejích útrokách zábavnou formou nemůžete seznámit s historií zásobování města pitnou vodou. Po celý středověk bylo město České Budějovice zásobováno ze studen měšťanských domů a z přilehlých řek. V renesanci byl vybudován dřevěný vodovod napájený z blízkých rybníků východně od města a z Rožnovského rybníka.

3. Komentovaná prohlídka „Zlá léta dominikánského kláštera“

Ing. Jiří Míchal

Délka 90 minut. Kapacita 50 osob. Začátky v 9:00 a 11:30 hod. Sraz před hlavním vstupem do kláštera, Piaristické náměstí.

Co přinesla klášteru renesance, se dozvíte při komentované prohlídce s panem Ing. Jiřím Míchalem. Nebyla to pro klášter doba lehká. V roce 1521 jej postihla morová epidemie kdy ze 100 mnichů přežilo jen 14. Poslední z nich umírá v roce 1548. Poté byl klášter 40 let opuštěn. V roce 1560 shořela při velkém požáru část města i kláštera.

II. Přednášky

Vstup pouze s platnou vstupenkou!

Bezplatné vstupenky lze rezervovat na www.cbsystem.cz Vyzvednout je lze pouze v Turistickém informačním centru na nám. Přemysla Otakara II. č. 2, České Budějovice.

1. „Renesance a předvečer třicetileté války pohledem archivních materiálů“

PhDr. Daniel Kovář

Délka 60 minut. Kapacita 50 osob. Začátek v 10:00 hod. Sraz před Státním okresním archivem, Rudolfovska 40.

Jaké listinné poklady z období renesance skrývají depozitáře Státního okresního archivu nám poví jeho vedoucí PhDr. Daniel Kovář. Těšit se můžeme i na malou ochutnávku chystané výstavy mapující obléhání Českých Budějovic za stavovského povstání v letech 1618–1619.

2. „Renesanční výtvarné umění v Evropě i u nás“ Mgr. Hynek Rulíšek

Délka 45 minut. Kapacita 100 osob. Začátky v 10:00 a 15:00 hod. barokní sál Jihočeského muzea. Sraz před Jihočeským muzeem, Dukelská 1.

Renesance kladla důraz na poznání, svobodnou vůli člověka i jeho touhu po sebepoznání a všeobecném vzdělání. Leckteří umělci byli opravdovými renesančními lidmi – kromě umění se věnovali anatomii, astrologii, filosofii, humanismu, hře na hudební nástroje, básnictví i objevování nových vynálezů. Jak se renesance projevila v historii kultury nám přiblíží pan Hynek Rulíšek.

3. „Od požáru k filharmonii. Příběh někdejšího kostela sv. Anny.“

Mgr. et. Mgr. Bc. Tomáš Veber, Th.D.

Délka 60 minut. Kapacita 80 osob. Začátek v 11:00 hod. Přednáškový sál Teologické fakulty. Sraz před Teologickou fakultou, Kněžská 8.

S panem Tomášem Veberem probereme osudy někdejšího kostela sv. Anny, se zaměřením na jeho vznik, proměny jeho funkcí, až po nynější stav. Také bude řeč o tzv. kapucínském slohu, jehož je kostel sv. Anny zajímavou variací.

4. „Pohled na renesanční město České Budějovice očima fotografa“

Milan Binder

Délka 60 minut. Kapacita 100 osob. Začátky v 10:30 a 14:30 hod. Přednáškový sál č. 114 Jihočeského muzea. Sraz před Jihočeským muzeem, Dukelská 1.

Známý budějovický patriot a fotograf Milan Binder Vám na historických a současných fotografiích představí, jak v jádru gotické domy pozměnil tehdy módní stavební styl – renesance a co nám po něm zůstalo do dnešních dnů.

5. „Tajemství českobudějovické veduty Jana Willenberga“

Helena Stejskalová

Délka 60 minut. Kapacita 60 osob. Začátek v 13:30 hod. Přednáškový sál č. 114 Jihočeského muzea. Sraz před Jihočeským muzeem, Dukelská 1.

Dřevořezby, grafiky, kresby, a především topograficky zdatné veduty Jana Willenberga jsou dodnes důležitým pramenem poznání naší historie. Jan Willenberger strávil své dětství na Moravě, poté se přesunul do rudolfínské Prahy. Na cestách po českých zemích vytvořil dosud obdivované veduty měst, hradů a zámků. Spolupracoval i na cestopisném deníku Kryštofa Haranta

z Polžic a Bezdruzic, ve kterém ztvárnil i cizokrajné lokace.

6. „Šaty chodící – každodennost a symbolika ve šlechtickém šatníku raného novověku“

Mgr. Milena Hajná, Ph.D., M.A.

Délka 60 minut. Kapacita 50 osob. Začátek ve 12:30 hod. Sál Besedy. Sraz před Besedou, Na Sadech 18.

Historička NPÚ a autorka stejnojmenné knihy nám prostřednictvím fotografií obrazů s portréty renesančních šlechticů a šlechtičen představí každodennost odívání v širším rámci životního běhu od narození až do smrti. Dozvíme se i o způsobu ukládání a uchovávání šatů i doplňků. Věnovat se budeme i šperkům a dalším zdobným součástem obleků renesančního člověka.

7. „Vždy věrné královské město? České Budějovice za stavovského povstání 1618–1620“ Mgr. Tomáš Sterneček, Ph.D.

Délka 60 minut. Kapacita 50 osob. Začátek v 14:00 hod. Sál Besedy. Sraz před Besedou, Na Sadech 18.

Na prahu 17. století dávali reprezentanti předního jihočeského královského města Českých Budějovic ostentativně najevo, že jejich obec ztělesňuje jeden z pilířů katolicismu v nábožensky rozštěpeném království. Koncem června 1618, nedlouho po vypuknutí povstání evangelických stavů, přitáhla k Budějovicím několikatisícová armáda pod velením Jindřicha Matyáše Thurna. Začal tím boj o strategicky významnou pevnost při soutoku Malše s Vltavou. Větší roli než ozbrojené střety, sehrála v tomto zápase diplomacie. Vedle vyjednávání městských představitelů s obléhateli se odbývaly pozoruhodné konfrontace uvnitř obce, mezi stoupenci bezvýhradné věrnosti habsburské dynastii a prosazovateli kapitulantské politiky. Výsledek budějovické kampaně pak významně ovlivnil dění v celých Čechách na počátku třicetileté války.

Do pobělohorské doby vstupovaly Budějovice jako součást vítězné habsburské strany. Jejich příkladná věrnost panovníkovi a Rakouskému domu za časů stavovské rebelie však byla po několika letech zpochybněna. Představitelé města čelili nebezpečnému obvinění z konspirativních jednání se vzbouřenci v roce 1618. Dopustili se tehdy Budějovičtí zrady, či zůstali věrnými poddanými císaře Matyáše Habsburského?

Dějinné události nám přiblíží přednáška pana Tomáše Sternečka, historika a vědeckého pracovníka v Historickém ústavu Akademie věd ČR. Externě vyučuje v Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

8. „Třicetiletá válka 1618–1648. Konflikt, který změnil Evropu.“

Prof. PhDr. Radek Fukala, Ph.D.

Délka 60 minut. Kapacita 50 osob. Začátek v 15:30 hod. Sál Besedy. Sraz před Besedou, Na Sadech 18.

Prof. Radek Fukala, historik a autor četných odborných monografií, studií a vědecko-populárních knih. Od roku 2011 přednáší na katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Specializuje se na dějiny střední a východní Evropy ve středověku a raném novověku. Přednáška bude věnována Třicetileté válce, která s větší či menší intenzitou zasáhla nejen regiony evropského kontinentu, ale měla také ohlas v zámoří. Tehdejší politická mapa Evropy na delší dobu změnila svou podobu a dosavadní uspořádání.

9. „Počátek třicetileté války na jihu Čech“ - Monika Konrádová

Délka 60 minut. Kapacita 80 osob. Začátek v 11:00 hod. Přednáškový sál NPÚ – Senovážné náměstí – Dům u Ferusů.

Třicetiletá válka byla posledním velkým náboženským konfliktem, který na dlouho definoval nový styl válčení, ale třeba i moderní diplomacii. České země se do ní zapojily hned na jejím počátku v letech 1618–1620. V té době hrály jižní Čechy velmi důležitou roli v konfliktu vzbouřených českých stavů proti císaři Matyášovi Habsburskému a posléze i jeho nástupci Ferdinandu Štýrskému. Na území jižních Čech došlo ke dvěma podstatným bitvám, jež budou v přednášce detailněji rozebrány, a to k bitvě u Lomnice nad Lužnicí 9. listopadu 1618 a k bitvě u Záblatí 10. června 1619. V období mezi těmito bitvami byly prohabsburské České Budějovice obléhány stavovským vojskem. Toto obléhání je dnes možné zkoumat na základě ikonografických, kartografických, písemných i archeologických pramenů, což bude taktéž představeno v rámci přednášky.

III. Celodenní program na téma: 1619 – Obléhání Budějovic aneb Velké dějiny na malém dvorku – Dvůr U Ferusů – vstup zdarma

Dvůr Národního památkového ústavu
(špeditérství U Ferusů) Senovažné náměstí 6

Program:

- 10.00 - 11.30 ukázky drezury koní, vození dětí na koních
10.30 – 11.00 tance pozdní renesance – soubor Fioretto
11.00 přednáška: Počátek třicetileté války na jihu Čech – Monika Konrádová
13.30 – 14.30 Obléhání Budějovic – divadelní scénka
14.30 – 15.00 tance pozdní renesance – soubor Fioretto
15.15 – 16.00 **THEATRUM MUNDI. Písňe třicetileté války.** Soubor Chairé (pod vedením Josefa Krčka)
15.00 – 16.00 ukázky drezury koní, vození dětí na koních

Po celý den:

- Ukázky vojenského života, výzbroje a výstroje a ochutnávka vojenské kuchyně – Císařský regiment, z.s.
- Historický šerm – Fedrfechtýři
- Ukázky kamenického řemesla – Tomáš Franta
- Galerie NPÚ – výstava „Třicetiletá válka v jižních Čechách“ a výstava koňských historických postrojů z depozitáře SHZ Český Krumlov
- Dobové občerstvení

IV. Prohlídky městem

„Křížem krázem s památkářem“ Vstup pouze s platnou vstupenkou!

Bezplatné vstupenky lze rezervovat na www.cbsystem.cz Vyzvednout je lze pouze v Turistickém informačním centru na nám. Přemysla Otakara II. č. 2, České Budějovice.

1. „Historické dřevěné stropy a jiné objevy z renesanční architektury města“ Ing. arch. Vladimír Musil

Délka 90 minut. Kapacita 50 osob. Začátky v 10:30 a 14:30 hod. Sraz na radničním nádvoří.

Procházka městem, při které nahlédnete do několika renesančních měšťanských domů na krásné dřevěné stropy, které přečkaly veškeré pozdější přestavby objektů. Z útst zasvěceného průvodce se dozvíte mnohé zajímavosti spojené s objevením a záchranou těchto budějovických památek.

2. „Renesanční Budějovice na starých vedutách a dnes“ PhDr. Roman Lavička, Ph.D.

Délka 90 minut. Kapacita 50 osob. Začátky v 9:30 a 13:00 hod. Sraz před Jihočeským muzeem.

Vycházku zahájíme v Jihočeském muzeu prezentací o renesanci v Českých Budějovicích na základě grafického znázornění a připomeneme si renesanční úpravy obranného systému s barbakány. Poté budeme pokračovat vycházkou městem, při které si mimo jiné prohlédneme domy se sgrafitovou výzdobou v Kněžské, Hroznové a České ulici, u Černé věže si stručně připomeneme její vznik a význam. Zmíníme renesanční podobu radnice a některých zmizelých renesančních fasád na náměstí.

3. „666 metrů renesance“ - Tomáš Hobizal

Délka 90 minut. Kapacita 50 osob. Začátky v 9:30 a 13:00 hod. Sraz před hotelem Budweis.

666 metrů, to je délka vycházky, při které se na trase mezi bývalým předním mlýnem, nyní hotelem Budweis a současnou koncertní síní Otakara Jeremiáše – bývalým kapucínským klášterem v ulici Kněžské dotknete zachovaných renesančních staveb, dozvíte se o jejich stavitelích a historii. Pod Černou i Bílou věží uslyšíte o jejich tajemstvích a o bohatství tehdejšího města Budějovic. A protože vaším průvodcem bude Tomáš Hobizal, nebude chybět ani trochu jeho oblíbené vody – ostatně vodohospodářské dílo z doby renesance, které letos slaví jubilejních 500 let od doby výstavby si připomenutí jistě zaslouží, tím spíše, že nese hrdý přívlastek Zlatá a dodnes je jeho část v provozu.

4. „Renesance v historickém jádru města“

Ing. Jan Schinko

Délka 90 minut. Kapacita 50 osob. Začátky v 11:00 a 15:00 hod. Sraz na radničním nádvoří.

Jak pozměnila v jádru gotické domy budějovických měšťanů stavební vlna v duchu renesance i jací italská stavitelé ovlivnili podobu města, se dozvíte při procházce městem s historikem Janem Schinkem, autorem mnoha publikací a článků o historii města.

V. Program pro rodiny s dětmi

Vstup pouze s platnou vstupenkou!

Bezplatné vstupenky lze rezervovat na www.cbsystem.cz Vyzvednout je lze pouze v Turistickém informačním centru na nám. Přemysla Otakara II. č. 2, České Budějovice.

1. Putování historií pro rodiny s dětmi „Renesance pod Černou věží“

Mgr. Ladislav Švadlena

Délka 60 minut. Kapacita 35 osob. Sraz na radničním nádvoří.

Vycházka v 10:00 a 14:00 hod. **Tužky s sebou!!!**

S průvodcem panem Švadlenou budete putovat historickým centrem jihočeské metropole, plnit připravené úkoly a hledat stopy doby renesanční. Při hledání Vám bude nápomocna brožura s pracovními listy, kterou na vycházce obdržíte. Putování po renesančních památkách v historickém centru Českých Budějovic povede od Černé věže, kolem Masných krámů a Solnice za nejzajímavějšími měšťanskými domy z doby renesance.

2. Pohádka – Povídání o pejskovi a kočičce – Divadlo U Kapličky

Délka 60 minut. Kapacita 100 osob. Začátek v 16:00 hod. Husova 45.

Veselá vyprávění o dvou nerozlučných kamarádech „Povídání o pejskovi a kočičce“ již natrvalo patří mezi klasická díla dětské literatury. Kdo by neznal příběhy o tom, jak pejsek s kočičkou pekli dort, jak drhli podlahu nebo jak kočička pejskovi zašívala kačata dešťovkou. Když přední český umělec Josef Čapek tyto příběhy ve dvacátých letech minulého století vyprávěl své dceři Alence, jistě netušil, jak si je oblíbí i děti dalších generací. Autorův laskavý humor, kterým si bere na mušku drobné dětské nečnosti, jeho cítění do dětského myšlení a krásný vroucný jazyk tvoří toto dílo nesmrtelným. Do podoby hravého divadelního představení s živými herci toto literární dílo převedla Marešova divadelní společnost. Pestrá scéna, veselé kostýmy, líbivé písničky a spolupráce s dětským divákem jsou zárukou kvalitního představení.

3. Ukázky drezury koní, vození dětí na koních – 10:00 – 11:30 a 15:00 – 16:00 hod

Na dvoře u Ferusů viz. kapitola III. Senovážné náměstí 6

Vstup zdarma, bez nutnosti objednání.

4. Tvořivé dílničky pro kluky i holčičky – ateliér TVOR

9:30 – 12:00, park pod Vodárenskou věží.

Vstup zdarma, bez nutnosti objednání.

Přijďte si vyrobit hezký suvenýr či dáreček. Bude vám stačit jen vaše nápaditost a fantazie. Zkušená lektorka výtvarného ateliéru Tvor vám bude nablízku, jak pomocnou rukou, tak dobrou radou.

VI. Volně přístupné objekty

1. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích – výstavní expozice – Dukelská 1

Od 9:00 do 17:00 hodin bude možné zdarma navštívit jak stálé, tak krátkodobé výstavy.

- Příběh města České Budějovice
- Mincování v Českých Budějovicích
- Hokej – budějcký fenomén (90 let ligového klubu)
- Cechy a cechovní znamení
- Řemesla v Českých Budějovicích

2. Věž Železná panna jako součást opevnění města – Zátkovo nábreží 15

Otevřeno 9:00 - 17:00 hod

Budování městského opevnění vzhledem k hospodářsko-politickému významu, který Přemysl Otakar II. nově založenému městu přikládal, bylo zahájeno asi ve 2. pol. 13. století. V průběhu 14. století byla hlavní hradební zeď zesílena výstavbou nových hranolových věží. Tyto věže byly budovány na strategicky důležitých místech. Na počátku 16. století byly na narušeném opevnění prováděny rozsáhlé práce. Nešlo jen o opravu povodní poškozených úseků, ale zřejmě i o výstavbu třetího pásu opevnění. Po úderu blesku roku 1612 byla věž zvaná Spielhagl dnes zvaná podle pověsti Železná panna stavebně upravována. Původní jméno věže je odvozeno od měšťanské rodiny Spielhayblů, která měla roku 1407 vlastnit dům na městské hradbě. V části prostoru hradební věže mohou návštěvníci shlédnout patnáct panelů životního příběhu a politické dráhy Přemysla Otakara II. v rámci první stálé expozice na území Česka věnované právě Přemyslu Otakaru II. a jeho době.

3. Solnice – Piaristické náměstí 3

Otevřeno pouze od 11:00 do 17:00 hod.

Stavba postavená roku 1531 byla původně určena ke skladování obilí, následně pak sloužila jako městská zbrojnice, a nakonec byla využívána ke skladování soli. Je jediným dochovaným příkladem dobového hospodářského objektu.

Čtvrté podlaží se otevírá do unikátního goticko-renesančního krovu pravděpodobně z roku 1560, který si budete moci zcela mimořádně dnes prohlédnout. Solnice prošla v nedávné době náročnou rekonstrukcí a přestavbou na restauraci. Přijďte ochutnat zdejší speciality a podívat se, jak se Solnice proměnila. S průběhem této rekonstrukce Vás seznámí krátký film natočený Jihočeskou regionální televizí, který bude ke shlédnutí ve třetím podlaží budovy.

4. Biskupská zahrada – Zátkovo nábřeží

Otevřeno 9:00 - 17:00 hod

Zahrada vzniklá v prostoru bývalého parkánu, který byl součástí fortifikačního systému města. Nejrozsáhlejším stavebním počinem v renesančním městě České Budějovice byla přestavba a doplnění opevnění města, které si vynutily změny ve vojenské technice a taktice. Tato přestavba byla realizována od 2. pol. 15. do počátku 16. století a zaměřila se zejm. na posílení aktivní obranné funkce opevněných předbraní.

5. Zátkův dům – Krajinská 41

Otevřeno pouze od 11:00 do 17:00 hod

Historický dům výrazně přestavěný v období renesance v sobě skrývá fresku znázorňující křest Krista sv. Janem Křtitelem. Jedná se o unikátní nástěnnou malbu z počátku 16. století. V domě se roku 1847 August Zátka. V současnosti objekt slouží jako Hotel Zátkův dům. Nahlédnete do několika pokojů a prohlédnete si onu zmiňovanou fresku.

6. Renesanční nárožní dům Kanovnická 2

Otevřeno pouze od 11:00 do 16:30 hod.

Dům tvoří původní zástavbu náměstí Přemysla Otakara II. a patří k nejstarším zastavěným prostorám v Českých Budějovicích. V prvním patře se nachází rekonstruovaný gotický trámový strop. V rámci prohlídky uvidíte také ukázkou interzie v podání paní Nelly Larikové.

VII. Doprovodný program

Vstup pouze s platnou vstupenkou!

Bezplatné vstupenky lze rezervovat na www.cbsystem.cz Vyzvednout je lze pouze v Turistickém informačním centru na nám. Přemysla Otakara II. č. 2, České Budějovice.

1. Koncert souboru Žestě 200 „Hudební procházka, aneb od rytíře Adama Michny z Otradovic až po Ludviga Van Beethovena“

Délka 60 minut. Kapacita 70 osob. Začátek v 17:00 hod., křížová chodba dominikánského kláštera, Piaristické náměstí.

Naši hudební procházku začneme připomenutím díla slavného Jindřichohradeckého rodáka, jednoho z nejvýznamnějších českých skladatelů a básníků počátku 17. století, který se stal inspirací mnoha dalších generací skladatelů. Těšit se můžete na skladby hudebních velikánů i oblíbených klasiků. Soubor Žestě 200 vznikl v roce 2008 z řad nadšených profesionálů, pedagogů i amatérů většinou s mnohaletou praxí v různých orchestrech a komorních souborech.

VIII. Velká pátrací hra po městě

S tímto průvodcem od historika Jana Schinka se můžete vydat objevovat vše, co zůstalo z renesanční architektury na území města, a dozvědět se mnohé o jejich architektech i stavitelích.

Renesance v Českých Budějovicích

Text a foto: Ing. Jan Schinko

Renesance jako nový umělecký proud vznikla v Itálii na počátku 15. století. Termín „renesance“ by šel do češtiny přeložit slovy obroda a obrození, nebo také znovuzrození. Centrum se nacházelo ve Florencii, kde skupina kumštýřů architektů a stavitelů usilovala o myšlenkovou a formální obrodu antiky. Obdivovala antickou dokonalost. Časem si vytvořila vlastní styl a na svých stavbách začala používat antické prvky. Zprvu se renesance – obroda týkala jen architektury, ale následně jako mohutná vlna zasáhla vědu, hospodářství a pohled na život člověka. Postupně renesance dorazila do severozápadní, střední a severní Evropy do poloviny 16. století. V Českých Budějovicích lze vystopovat renesanci kolem roku 1531. V tom čase byla na Piaristickém náměstí postavena městská sýpka (dnes tzv. solnice), kterou

někteří badatelé zahrnují do pozdní gotiky, jiní ji zahrnují do kapitoly o renesanci. Přelom také naznačuje stavba Černé věže v letech 1549 až 1577, kdy spodní část věže odpovídá pozdní gotice, ale horní, zejména od ochozu výše, italské renesanci. Přitom v Itálii již renesance končila. Nejprve to byly po roce 1550 jednotlivé stavby, potom přestavby a novostavby po celém městě. Nejvíce na náměstí, kde podle Jakuba Pavla bylo přestavěno 25 gotických domů a 13 domů bylo znovu postaveno v renesančním stylu. Renaissance se projevila i v Rožnově, kde štít Lieblova statku je celý renesanční včetně sgrafit. Renaissance přinesli do města stavitelé a zedničtí mistři z Itálie. Možná by se k nám dostala renesance i jinak, ale zaznamenáni jsou po polovině 16. století Italové. Hans Spatz již v roce 1548. Současně nebo později Lorenc Vlach, Vincenz Vogarelli, dále se jmény v češtině Vondra Vlach, Antonín Vlach, František Vlach a kolem 1580 Dominik Cometa. S některými byly problémy. Vondra Vlach zběhl z rozestavěné stavby ve Bzí, Antonín Vlach nechtěl dokončit stavbu v Týně. Přesně se neví, kdo má největší podíl na renesanci v Českých Budějovicích. Nejvíce asi osobnost Vincenze Vogarelliho a Hans Spatz řečený Hons Vlach. Renaissance proměnila gotické město tak, že spisovatel a básník Jan Neruda přirovnal v roce 1890 naše město k italské Florencii. Meškal zde a v Praze napsal o tom fejeton. Část z fejetonu Jana Nerudy: „*Neznám druhého města v Čechách, které by tak překvapilo jako Budějovice České. Pěkná je starobylá Plzeň, zajímavé jsou pestré Prachatice. Zvláštní průmyslový Liberec, ale Budějovice jsou zcela originální, vzdor smíšenině historické a moderní, nemám pro ně zkrátka jiného jména, než že jsou Florencií mezi venkovskými českými městy. Ne pro půvab okolí, ne pro památky všeho druhu umění, ale pro jistou nepopíratelnou líbeznost svou.*“ Jan Neruda město jistě prošel a shrnul stručně dojem: „*Vody a zeleň objímají město jako prsten skvošný.*“ Renaissance ve městě byla na rozdíl od předchozí gotiky a následujícího baroka velmi krátká. Vývoj renesance ve městě zastavil vpád vojsk pasovského biskupa Leopolda do Čech a lstí do našeho města v roce 1611. Usadilo se u nás a odtud řídilo rabovací výpravy. Budějovice zchudly (navíc se přestávalo těžit stříbro v Rudolfově) a několik let se jistě utlumila stavební činnost. V roce 1615 se začal stavět kostel sv. Anny v novém pojetí, což bylo baroko šířící se z Itálie a posléze z Německa. Bitva na Bílé hoře roku 1620 a třicetiletá válka omezily investice. Jedinou pozitivní okolností té doby bylo, že když se válčilo, vyrabovaly se sice domy, někde zapálily, ale vyloženě na kobercové nálety jako bylo kompletní zničení Drážďan, nebyly prostředky. Takže Budějovice přešly do baroka ve slušné goticko renesanční podobě. Utrpěly až při velkém požáru v roce 1641, který však nezpůsobila válka, nýbrž jistý ranhojič v Krajinské ulici.

ČERNÁ VĚŽ

V roce 1549 se začala pro městkou zvonici a strážní věž (ve 20. století Černá věž) hloubit základová jáma pod vedením italského mistra Hanse Spatze, který nechal do země zatlouci masivní dubové piloty s okovanými hroty. Základní kámen byl položen dne 20. června 1550. V roce 1551 se začaly zdít základy. Hans Spatz dostal roku 1555 lukrativní nabídku stavět radnici a staveniště Černé věže opustil. Pokračoval stavitel Lorenz Vlach. Nějak se mu nedařilo, byl odvolán, a od roku 1565 začal stavět věž Vincenc Vogarelli. Není to absolutní, ale od okamžiku, kdy začal stavět, je věž renesanční. Do té doby lze pozorovat na věži ještě gotické prvky. Vincenc Vogarelli dal věži konečnou renesanční podobu. Není vyloučeno, že projekt věže upravil podle svých zkušeností z Itálie a zvýšil oproti plánům radnice (jak naznačili autoři Pavel Koblasa a Daniel Kovář). Podsaditou věž odlehčil ochozem s toskánskými sloupky a renesančními báními s lucernami. Když stál v roce 1890 Jan Neruda na náměstí, zaujala ho zřejmě nejvíce renesance Černé věže. Náměstí zase tak úplně renesanční nebylo. Radnice byla barokní, Samson také, katedrála též, rovněž několik barokních nebo i rokokových fasád bylo kolem.

SOLNICE

Solnice na Piaristickém náměstí nese letopočet 1531. Byla postavena jako městská sýpka pro skladování obilí (v němčině Kornhaus), později sloužila pro uskladnění náradí (Zeughaus), na konci 19. století přechodně pro uskladnění soli (Salzhaus). V čase kolem roku 1531 doznívala ve městě pozdní gotika, nebo spíše končila a nastalo krátké přechodné období, než přišli a přinesli do města renesanci stavitelé z Itálie. Je to nejasné i odborníkům na 16. století, kam zařadit solnici. Jakub Pavel zařadil solnici do slohu renesančního s poznámkou, že představuje přechod z pozdní gotiky do renesance. Podobné stanovisko je možné nalézt i u jiných badatelů. Stupňovitý štít s ozdobnými klíčovými střílnami měla také renesanční radnice z roku 1555, nebo renesanční Kneisslův dům (zbytek ještě má), Ettmayerův dům v Krajinské (zbořen) a další renesanční domy.

MASNÉ KRÁMY

V roce 1364 nařídil Karel IV. radnici vykázat z náměstí masné a chlebové krámy. Byl toho roku ve městě a viděl, jaký nepořádek na rynku řezníci dělají. Radnice pak nechala postavit velké masné krámy na rohu Krajinské a Hroznové. Jak vypadaly gotické masné krámy se dá jen odhadovat. Kolem roku 1554 byla provedena celková renesanční přestavba gotických masných krámů. Ke střední vysoké lodi se sedlovou střechou přiléhají postranní nižší lodě s pultovými střechami. Průčelí do Krajinské bylo osazeno stupňovitým štítem (asi podobným štítu vzadu který se zachoval) s namalovanými

obrazy vola a lva. V letech 1830 a 1831 bylo hlavní průčelí přestavěno v duchu empíru podle projektu Antonína Krátkého. Ponechal dvojité kamenné ostění vchodu. Pohledově z Krajinské vypadají tedy masné krámy empírově, ale jsou jinak renesanční, předpokládá se, že vnitřní dispozice se nezměnily – hlavní loď, krámký do Hroznové a z druhé strany přístup na dvorek, kde se porážela menší domácí zvířata. Přestavba na restauraci proběhla v letech 1953–1954.

WORTNERŮV DŮM

Původní dva gotické domy, které patřily židovským rodinám v ulici U Černé věže (tenkrát ulice Židovská) byly v letech 1558–1559 sjednoceny renesanční přestavbou pravděpodobně za sladovníka Matěje Kelbla. Atika s cimbuřím je po celé délce průčelí. Zakrývá dvě pultové střechy svažující se do středu do příčného okapního žlabu. Výzdoba atiky se nazývá krenelování. To byl ve městě častý renesanční způsob výzdoby, při kterém se měšťanské domy opatřily pevnostními motivy jako věžičky, cimbuří, střílňny aj. (v Třeboni dům U Bílého koníčka). V roce 1912 byly klenební segmenty na konzolách připomínající arkády loubí zastavěny komerčními portály a výkladci. Portály byly odstraněny po roce 1988, když dům předtím léta chátral. V letech 1988 až 1993 proběhla rekonstrukce domu, při níž byl zbořen vzadu do Hradební ulice zasahující renesanční dům.

KANOVNICKÁ 2

Dům na protáhlé gotické parcele se štítem do náměstí má domovní číslo v Kanovnické. Renesanční sgrafita v Kanovnické mají letopočet 1568, do náměstí 1565. Letopočet do náměstí byl napsán jako kabalistická hříčka tak, že se četl stejně zepředu i zezadu – 15651 (v současné době je letopočet poškozen). O přestavbě gotického domu ve stylu sgrafitové renesance svědčí nálezy z opravy v 50. letech 20. století. Tehdy byla odkryta část gotické malby, která představovala biblický výjev – lov na jezeře. Malbu restauroval Alois Terš, ale obraz byl poškozován počasím, proto byla malba tehdy zase omítnuta, aby se zachovala.

RADNICE DVŮR

Radnici stavěl v renesančním slohu Ital Hans Spatz v letech 1555–1556. V přízemí použil dobré gotické zdivo. V roce 1993 při rekonstrukci radnice byla v průjezdu objevena část gotického okénka s kamenným ostěním zvaným jeptiška. Je dnes osvětleno, jen je třeba se podívat trochu nahoru. Renesanční radnice měla nárožní věž a do náměstí nejméně jeden stupňovitý štít (jako solnice). V 18. století byla radnice přestavěna v barokním stylu a na atiku vyzdviženy tři věže. Později bylo zjištěno, že do Radniční ulice zůstalo renesanční zdivo se sgrafity. Rovněž na nádvoří byla odkryta renesanční výzdoba. Objevil se též poškozený letopočet DLXX, což bylo původně MDLXX, to je 1570. Znamená to, že sgrafita byla na renesanční radnici pořizována později. Pavlač na nádvoří je klasicistní. Na chodbě na pavlači jsou obnoveny další renesanční prvky.

RENEŠANČNÍ DOMY

Renesančních domů a řada. Může se dále Kneisslův dům v Kněžské Čechách), dům č. 22 sv. Jiří a U Jelena, Lieblův renesanční most z roku ulice Karla IV. Byl kamenný v roce 1880.

sgrafit je dodnes v historickém jádru připomenout Zátkův dům v Krajinské, (nejstarší sgrafito ve městě, ne-li v Hroznové, domy na náměstí U Jezdce statek v Rožnově aj. Měli jsme i goticko 1546 přes Mlýnskou stoku na konci a měl dva oblouky. Zbytečně byl zbořen